

بررسی انتخاب مکان گذران اوقات فراغت سالمندان با تأکید بر عوامل فردی

شیوا قنبریان

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی توریسم،
دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

حمیدرضا وارثی

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری
دانشگاه اصفهان

حسن بیگ محمدی

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری
دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

مقدمه

آنچه امروزه به عنوان سالمندی یا پیری می‌شناسیم ساخته و پرداخته دوره معاصر نیست؛ به این معنا که در گذشته تعریف سالمندی بر مبنای سن مطلق نبود بلکه عواملی مانند تغییر شکل ظاهری و توانایی جسمانی که لزوماً سن خاصی را مبنای قرار نمی‌داد، معیار سالمندی شناخته می‌شد ولی امروز برای سالمندی تعریف مشخصی وجود دارد: «سنی که در آن اکثر مردم از کار بازنشسته می‌شوند و از انواع خاصی از مزایای رفاهی مانند حقوق بازنشستگی برخوردار می‌گردند» (کیدنز ۱۳۷۶: ۶۵۳).

جمعیت دنیا به سرعت در حال سالخورده شدن است و بخش بزرگی از این تغییر در قرن اول هزاره سوم در کشورهای در حال توسعه در حال شکل‌گیری است. طبق پیش‌بینی‌های بخش جمعیت سازمان ملل متحد نسبت جمعیت سالمند در جهان از حدود ۱۰/۵ درصد از سال ۲۰۰۷ به حدود ۲۱/۸ درصد در سال ۲۰۵۰ افزایش خواهد یافت (سازمان ملل متحد ۲۰۰۶). ایران نیز اگرچه در این راه نسبت به کشورهای مثل چین و کره متاخر محسوب می‌شود (سازمان ملل متحد ۲۰۰۶) اما در پی تغییرات وسیع و سریع دموگرافیک طی دو دهه اخیر به سرعت به سمت سالخوردگی پیش می‌رود. فعالیت و مسن شدن عنوان کتاب معروف جان کلی است که در آن به

تئوری مسن شدن پرداخته و بر اهمیت فعالیت به عنوان تعیین‌کننده اصلی که در کیفیت زندگی برای بزرگسالان تأکید شده است. در این کتاب به نظرات جامعه‌شناسان مختلف اشاره شده است. طبق نظریات اشلی (۱۹۸۹) افراد با افزایش سن تغییر نمی‌کنند بلکه از نظر ویژگی‌های پیشین خود رشد می‌کنند. استمرار الگوی فکری، فعالیت و عاداتی افراد علی‌رغم تغییرات در شرایط جسمی و اجتماعی آن‌ها منجر به ایجاد تئوری استمرار شده این نظریه به بررسی فرایندهای سازگاری می‌پردازد که طی آن افراد با شرایط جدید سازگار می‌شوند. هرچند افزایش سن لزوماً با ناتوانی همراه نیست، اما به هر حال تغییرات زیادی به همراه دارد. بازنشستگی داغ‌دار شدن و محدودیت‌های جسمی، زندگی روزانه، فعالیت اجتماعی و نحوه گذران وقت افراد را تغییر می‌دهد. طبق نظریه استمرار، حفظ الگوهای فکری، فعالیت و عاداتی بهترین روش سازگاری است. از سوی دیگر، نظریه استمرار منکر وجود تغییرات در اثر افزایش سن نمی‌شود بلکه این استمرار و تغییر نوعی همزیستی ایجاد می‌کند (Agahi & Ahacic 2006:2). مطالعات فراغت محصول ظهور جامعه ای است که در آن گذران اوقات فراغت عامل مؤثری در شکل دادن به زندگی روزمره و هویت افراد است. طبق الگوی سنتی، کار و شغل افراد تعیین‌کننده رفتارهای

فراغت ایشان پنداشته می‌شود. اما به تدریج شواهدی برای این نظر و حتی تردید در کار آمدی متغیرهای سن، جنسیت و طبقه اجتماعی برای تعیین الگوهای رفتار فراغت به دست آمد. جان کلی دربارهٔ بروز ایده سبک زندگی در مطالعات فراغت به این نکته اشاره می‌کند که مطالعات انجام شده در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ نشان دادند که تحلیل چند متغیره با استفاده از متغیرهایی مانند سن، جنس و درآمد افراد فقط می‌تواند بین پنج تا ۱۰ درصد واریانس فعالیت‌ها را تبیین کند (فاضلی، ۱۳۸۲: ۶۳). تحقیقات نشان می‌دهد که رابطه‌ای میان مشارکت در اوقات فراغت و سلامتی وجود دارد. فعالیت، سلامت را بهبود می‌بخشد و در عین حال مشارکت در فعالیت‌ها وابسته به سلامتی است. در واقع بالا بودن فاکتورهای سلامتی منجر به افزایش مشارکت می‌شود که در مورد فعالیت‌های فیزیکی صدق می‌کند. علاوه بر این عواملی مانند جنسیت، موقعیت اجتماعی و اقتصادی و شرایط زندگی در میزان فعالیت افراد تأثیر دارد (احمدی، ۱۳۸۶: ۱۰۶). بر اساس طبقه‌بندی گردشگران شهری از نظر نوع و پایگاه گروه اجتماعی، سالمندان دارای یک گروه اجتماعی مجزا هستند که ویژگی‌ها و نیازهای عمده فراغت و تفریح آنان نیاز به استراحت و آرامش، تجدید خاطره، دیدار با نزدیکان و... است (سعیدنیا، ۱۳۸۰: ۶۵).

پیشینه تحقیق

سالمندی عمدتاً همراه با بازنشستگی، پایین آمدن درآمد، قطع درآمد، از کارافتادگی و دریافت حقوق ثابت بازنشستگی است. معمولاً سالمندان به جهت شرایط جسمی، در انجام فعالیت‌های بیرون از خانه محدود می‌شوند در نتیجه نقش کمتری در جامعه و اقتصاد شهری به عهده می‌گیرند. زندگی سالمندان از جهات اجتماعی-اقتصادی در شهرهای مختلف جهان به شکل‌های کاملاً متفاوتی دیده می‌شود. در کشورهای توسعه یافته در اغلب موارد مهاجرت سالمندان به شهرهای آفتاب‌خیز، شهرهای ساحلی و نقاط خوش آب و هوا صورت می‌گیرد و در پاره‌ای از آن‌ها، سازمان‌ها (خدمت به سالمندان) عهده‌دار پرستاری، درمان، خرید، تهیه غذا، شست‌وشو و تمیز کردن اطاق‌های سالمندان هستند. در ژاپن سالمندان علاقه‌مندند در مجاورت سالمندان دیگر زندگی کنند و دوست دارند که در همه ساعات روز و شب صدای فرزندان و نوه‌های خود را از آپارتمان مجاور بشنوند و دست حمایت فرزندانشان را در همه روز احساس کنند. در شهرهای ممالک در حال توسعه، در دوران بازنشستگی نه تنها انتخاب محل زندگی غیرممکن است بلکه وضع نابسامان مسکن، پایین آمدن میزان حقوق دریافتی و سوء تغذیه به سرعت دوران بازنشستگی را کوتاه می‌کند و چه بسا که یکی دو سال بعد از دریافت ابلاغ بازنشستگی، مرگ فرا می‌رسد (شکوئی، ۱۳۶۹: ۱۰۱).

در شهرهای امروزی، تحرک و حرکت سالمندان تابع عوامل چندی است:

- سالمندان کم‌درآمد، بیش از سالمندان در درآمد تحرک دارند.
- تحرک و حرکت سالمندان تحصیل کرده کمتر از سالمندان فاقد تحصیلات کافی است.
- تحرک و حرکت سالمندان مالک خانه

از سالمندان اجاره نشین بیشتر است.

- سالمندانی که دارای ابعاد خانواده گسترده‌ای هستند از سالمندانی که ابعاد خانواده محدود دارند تحرک و حرکت بیشتری دارند.

- سالمندان متأهل کمتر از سالمندان مجرد و جدا شده از همسر تحرک و حرکت دارند.

- با افزایش عمر از میزان تحرک و حرکت کاسته می‌شود (همان منبع، ۱۰۲).

در ادامه به تحقیقات و مقالات چندی که در این رابطه انجام شده است اشاره می‌شود:

- زهرا احمدی (۱۳۸۶) در پژوهش خود با عنوان مطالعه تطبیقی نیازهای فرهنگی برای گذران اوقات فراغت در شهر اصفهان به دنبال شناخت نیازهای فرهنگی و شناخت الگوی فراغتی هر یک از دو منطقه مورد مطالعه خود بوده و به همین منظور عواملی که بر انتخاب الگوی گذران اوقات فراغت و متغیرهای وابسته دیگر همچون رضایت از اوقات فراغت و آزادی در انتخاب الگو موثر است. جنس، سن، پایگاه اجتماعی-اقتصادی و محل سکونت بررسی شده و در هر مورد مقدار میانگین‌ها به دست می‌آورد.

- سید باقر مداح (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان وضعیت فعالیت‌های اجتماعی و نحوه گذران اوقات در سالمندان ایران و سوئد به یافته‌های ذیل دست یافت.

یافته‌های این مطالعه شامل نتایج حاصل از ارزیابی وضعیت فعالیت اجتماعی و نحوه گذران اوقات فراغت و مقایسه این ابعاد در سالمندان ساکن در منزل در دو کشور ایران و سوئد بود. آزمودنی‌ها در هر سه گروه به دامنه سنی ۶۰ و ۷۷ سال تعلق داشته و عمدتاً متأهل بودند. نتایج نشان داد که به رغم اشتراک بسیار، فراوانی و نه فعالیت‌های اجتماعی و ایام فراغت در سه گروه فوق به دلیل

در ژاپن سالمندان

علاقه‌مندند در

مجاورت سالمندان

دیگر زندگی کنند

و دوست دارند که

در همه ساعات

روز و شب صدای

فرزندان و نوه‌های

خود را از آپارتمان

مجاور بشنوند

و دست حمایت

فرزندانشان را در

همه روز احساس

کنند.

تفاوت‌های فرهنگی و محیطی مختلف است. عواملی مانند گسترش شهرنشینی، کمبود تسهیلات، عدم آشنایی با توجه به شیوه زندگی سالم سبب شده است که میزان رضایت سالمندان ایرانی از روابط اجتماعی و نحوه گذران ایام فراغت از سالمندان سوئدی کمتر باشد. از سوی دیگر توجه به بعد معنوی سلامت در سالمندان ایرانی قوی‌تر بوده و با سالمندان سوئدی اختلاف معنی‌داری دارد در حالی که در مورد فعالیت‌های گروهی این رابطه کماکان معنی‌دار ولی معکوس می‌شود. همچنین توجه ناکافی به تحرک فیزیکی و ورزش، خصوصاً در زنان سالمند ایرانی از نکاتی است که باید مورد عنایت برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران عرصه بهداشت کشور قرار گیرد.

سرلی و جکسون (۱۹۸۵) در تحقیقی به بررسی موانع مشارکت سالمندان و بزرگسالان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی در شهر مانیتوبا در کانادا پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد: نداشتن همراه در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، تعهدات خانوادگی، کمبود وسایل و ناتوایی‌های جسمانی از مهم‌ترین عوامل بازدارنده سالمندان و بزرگسالان در فعالیت‌های ورزشی تفریحی است (انصاری، ۱۳۸۷: ۴۲).

اهداف

طبق الگوی سنتی، کار و شغل افراد تعیین‌کننده رفتارهای فراغتی ایشان پنداشته می‌شود. اما به تدریج شواهدی برای این نظر و در کارآمدی متغیرهای سن، جنسیت و طبقه اجتماعی برای تبیین الگوهای رفتار فراغت به دست پیش از هر برنامه‌ریزی به دست آوردن شناخت و آگاهی از خصوصیات و ویژگی‌های جامعه هدف و بررسی تأثیر خصوصیات فردی و اقتصادی جامعه مورد برنامه‌ریزی در انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش سعی شده به وجود یا عدم وجود تأثیر عوامل شخصی

مانند سن، جنسیت، میزان تحصیلات و وضعیت تأهل و عوامل اقتصادی مانند میزان درآمد، نوع شغل سابق و نوع منزل در انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت سالمندان دو منطقه ۳ و ۵ شهر اصفهان پرداخته شود.

فرضیه‌ها

پژوهش حاضر به دنبال بررسی فرضیه ذیل است:

عوامل فردی و اقتصادی در انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت سالمندان موثر است.

توجه به بعد معنوی

سلامت در سالمندان ایرانی

قوی‌تر بوده و با سالمندان

سوئدی اختلاف معنی‌داری

دارد در حالی که در مورد

فعالیت‌های گروهی این رابطه

کماکان معنی‌دار ولی معکوس

می‌شود.

روش تحقیق

این تحقیق از حیث هدف، یک تحقیق کاربردی، از حیث ارتباط بین متغیرها از نوع علی و از جهت نحوه گردآوری داده‌ها به روش پیمایشی است و با استفاده از پرسش‌نامه در سطح دو منطقه شهری (اصفهان) اجرا شده است. جامعه آماری شامل کلیه سالمندان ساکن در دو منطقه سه و پنج شهر اصفهان بوده که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی

از میان سالمندان دو منطقه مذکور شهر اصفهان انتخاب گردیده و پرسش‌نامه در اختیار آنان قرار گرفت. از آنجایی که جمعیت سالمند در هر دو منطقه به صورت مساوی نبود، با انجام عملیات نسبت‌گیری (نسبت به جمعیت سالمند هر منطقه) حجم نمونه برای هر کدام از مناطق به دست آمد.

در ابتدا اطلاعاتی در مورد سن، جنسیت، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، نوع شغل پیش از سالمندی و بازنشستگی، نوع منزل و میزان درآمد کسب شد. در ادامه با توجه به فضاهای گذران اوقات فراغت موجود در شهر، آن دسته از فعالیت‌ها و مکان‌هایی که جهت سالمندان مناسب‌تر است انتخاب و مورد پرسش قرار گرفت. مکان‌های مورد بررسی به پارک و فضای سبز، مکان‌های فرهنگی مانند سینما، تئاتر، موزه، فرهنگ‌سرا و کتابخانه، مجموعه‌های ورزشی، اماکن مذهبی تقسیم شدند.

برای سنجش هر یک از متغیرهای ذکر شده در تحقیق، گویه‌ها با استفاده از طیف لیکرت طراحی شد و با استفاده از تکنیک پرسش‌نامه داده‌های مورد نیاز از پاسخ‌گویان جمع‌آوری گردید. پس از تکمیل پرسش‌نامه توسط پاسخ‌گویان داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS در دو سطح آمار توصیفی، و آمار استنباطی مورد پردازش قرار گرفت که برای بررسی تأثیر عوامل شخصی و اقتصادی سالمندان در انتخاب نوع مکان فراغتی بر حسب داده توصیفی مورد نظر از آزمون همبستگی پیرسون، آزمون من-ویتنی (آزمون U) و آزمون همبستگی کروسکال-والیس (آزمون H) استفاده شده است ضریب همبستگی پیرسون زمانی به کار می‌رود که متغیرهای تحقیق در سطح سنجش فاصله‌ای باشند. به ضریب همبستگی پیرسون، ضریب همبستگی ساده نیز می‌گویند که این ضریب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته تشکیل شده است (ساعی ۱۳۷۷: ۱۵۹).

منطقه شهری	گروه سنی	مرد	زن	کل
۳	بالای ۶۵ سال	۴۹۹۸	۵۲۲۷	۱۰۲۲۵
۵	بالای ۶۵ سال	۴۳۳۹	۳۹۷۳	۸۳۱۲
کل دو منطقه	بالای ۶۵ سال	۹۳۳۷	۹۲۰۰	۱۸۵۳۷

جدول شماره ۱: تعداد سالمندان ساکن در دو منطقه سال ۸۵

متغیرها	نوع آزمون	ضریب	سطح معناداری	نتیجه
استفاده از مکان های ورزشی	پیرسن	-۰/۴۲۸	۰	اثبات
استفاده از مکان های تفریحی	پیرسن	-۰/۲۴۱	۰/۰۰۷	اثبات
رفتن به مکان های مذهبی	پیرسن	۰/۱۳۰	۰/۰۱۳	اثبات
رفتن به پارک	پیرسن	-۰/۱۶۷	۰/۰۰۱	اثبات

جدول شماره ۲: نتایج ضریب همبستگی بین انتخاب مکان های فراغتی و سن سالمندان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

متغیرها	نوع آزمون	ضریب	سطح معناداری	نتیجه
استفاده از مکان های ورزشی	پیرسن	۰/۲۵۳	۰	اثبات
استفاده از مکان های تفریحی	پیرسن	۰/۳۶۲	۰	اثبات
رفتن به مکان های مذهبی	پیرسن	-۰/۴۸۳	۰	اثبات
رفتن به پارک	پیرسن	-۰/۲۰۲	۰	اثبات

جدول شماره ۳: نتایج ضریب همبستگی پیرسن بین انتخاب مکان های فراغتی و میزان تحصیلات سالمندان

استفاده از مکان‌های ورزشی	استفاده از مکان‌های تفریحی	رفتن به مکان‌های مذهبی	رفتن به پارک	
-۲/۱۶۸	-۱/۵۶۳	-۵/۰۵۶	-۲/۵۳۱	Z
۰/۰۳۰	۰/۱۱۸	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱	سطح معناداری

جدول شماره ۴: نتایج ضریب (U) بین متغیرهای مکان‌های فراغتی نسبت به جنسیت سالمندان

۱/۹ درصد افراد کارشناسی ارشد و ۳/۷ درصد پرسش‌شوندگان دارای تحصیلات دکترا بوده‌اند. از مجموعه پاسخ‌گویان ۸۵/۴ درصد متأهل و ۱۴/۶ درصد آنان به دلیل فوت همسر و غیره مجرد هستند. طیف نوع شغل سالمندان پیش از دوران سالمندی از مجموعه پاسخ‌گویان ۲۲ درصد دارای شغل آزاد، ۳۶/۹ درصد کارمند، ۲۸/۴ درصد خانه‌دار و ۱۲/۷ درصد کارگر هستند.

بر حسب میزان درآمد گزینه مربوط به درآمد ۸۰۰ هزار تومان به بالا در منطقه سه انتخاب نشد ولی در منطقه پنج اصفهان ۲۰/۱ درصد این سطح درآمد را پاسخگو بودند در نتیجه از وضعیت درآمد بهتری برخوردار هستند.

از جهت نوع منزل محل سکونت در منطقه سه اصفهان ۹۱/۵ درصد دارای منزل ویلایی و ۸/۵ درصد در منزل آپارتمانی سکونت داشتند در حالی که در منطقه پنج به دلیل بافت جدیدتر شهری و افزایش آپارتمان‌سازی ۴۹/۱ درصد منزل ویلایی و ۵۰/۹ درصد در آپارتمان سکونت داشتند.

در تبصره ذیل میزان پاسخ‌گویی سالمندان که هر کدام از گویه‌های مربوط به متغیرهای فراغتی آمده است تا به وسیله آن شناخت اولیه نسبت به نیازها و سلیقه‌های فراغت سالمندان دو منطقه به دست آید.

آزمون مربوط به رابطه بین انتخاب مکان‌های فراغتی و سن سالمندان

از آزمون U برای مقایسه میانگین دو جامعه و از آزمون H برای مقایسه میانگین دو یا چند جامعه استفاده می‌گردد (مومنی، ۱۳۸۶: ۴۱).

روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات صاحب‌نظران و پایایی آن به وسیله ضریب آلفای کرونباخ تأیید و تعیین شد. ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۶ بود که نشان‌دهنده پایایی خوب و مناسب بودن ابزار برای گردآوری داده‌ها بود.

در جدول شماره ۱ جمعیت سالمندان مورد پرسشگری به تفکیک دو منطقه شهری و در کل آمده است.

یافته‌ها

براساس تحلیل پرسش‌نامه‌ها در هر دو منطقه مورد بررسی فراوانی سالمندان گروه سنی ۶۵ تا ۷۴ سال حائز اکثریت هستند. وجود اکثریت این گروه سنی نشان از سالم‌بودن و مهیاتربودن شرایط موجود در مکان‌های فراغتی سطح شهر جهت حضور این دسته از سالمندان تا سالمندان کهنسال‌تر است. بر حسب جنسیت سالمندان در هر دو منطقه به طور کلی ۶۶ درصد مردان و ۳۴ درصد زنان مورد پرسش قرار گرفتند که نتیجه حضور بیشتر مردان در سطح جامعه است. از نظر میزان تحصیلات از مجموعه پاسخ‌گویان مورد مطالعه، ۲۴/۷ درصد بیسواد، ۴۳ درصد افراد زیر دیپلم، ۵۱/۱ درصد افراد دیپلم، چهار درصد افراد فوق‌دیپلم، ۷/۷ درصد کارشناسی،

طبق الگوی سنتی، کار و

شغل افراد تعیین‌کننده

رفتارهای فراغتی ایشان

پنداشته می‌شود. اما به

تدریج شواهدی در برابر

این نظر و در کارآمدی

متغیرهای سن، جنسیت و

طبقه اجتماعی برای تبیین

الگوهای رفتار فراغت به

دست آمد.

استفاده از مکان‌های ورزشی	استفاده از مکان‌های تفریحی	رفتن به مکان‌های مذهبی	رفتن به پارک	
-۰/۶۰۹	-۰/۸۹۴	-۱/۵۴۶	-۱/۴۸۲	Z
۰/۵۴۳	۰/۳۷۱	۰/۱۲۲	۰/۱۳۸	سطح معناداری

جدول شماره ۵: نتایج ضریب (U) بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به وضعیت تاهل سالمندان

از آنجا که مقیاس متغیرهای این فرضیه (فاصله‌ای - فاصله‌ای) است بنابراین جهت آزمون فرضیه از همبستگی پیرسون استفاده شده است. با توجه به این آزمون، از آنجا که سطح معنی‌داری در همه متغیرها کمتر از $0/05$ و از سطح معناداری مورد نظر $sig=0/05$ کوچک‌تر است فرض H صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌گردد. با توجه به مقادیر منفی ضریب همبستگی پیرسون می‌توان گفت که بین متغیر سن و انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت در سطح اطمینان $0/95$ رابطه معناداری و معکوس وجود دارد. جدول شماره ۲ نتایج این آزمون را نشان می‌دهد.

آزمون مربوط به رابطه بین انتخاب مکان‌های فراغتی و میزان تحصیلات سالمندان

در این آزمون با توجه به این که سطح معناداری کمتر از $0/05$ است، با اطمینان $0/95$ می‌توان (H صفر) مبنی بر عدم وجود رابطه بین میزان تحصیلات در انتخاب و استفاده از مکان‌های فراغتی در دوران سالمندی رد و فرضیه تحقیق به تأیید رسید.

آزمون مربوط به رابطه بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به جنسیت سالمندان

این آزمون برای مقایسه میانگین دو جامعه است، بنابراین برای آزمون فرضیه از آزمون همبستگی آزمون من-ویتنی (آزمون U) استفاده شده است. بر اساس

جدول شماره ۴ و با توجه به مقادیر Z با سطح معناداری به دست آمده که از سطح معناداری $Sig=0/05$ کوچکتر است می‌توان گفت فرض (H صفر) در مورد مکان‌های ورزشی، رفتن به مکان مذهبی و استفاده از پارک رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود و رابطه معناداری میان همه متغیرها غیر از متغیر استفاده از مکان‌های فرهنگی وجود دارد بنابراین، (فرضیه H۱). در مورد تاثیر جنسیت در انتخاب و استفاده از مکان‌های فرهنگی رد و قابل قبول نیست.

آزمون مربوط به رابطه بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به وضعیت تاهل سالمندان

جهت آزمون این فرضیه از آزمون همبستگی آزمون من-ویتنی (آزمون U) استفاده شده است. با توجه به این آزمون و طبق جدول شماره ۵، سطح معناداری در متغیرهای استفاده از مکان‌های ورزشی، استفاده از مکان‌های فرهنگی، رفتن به مکان‌های مذهبی و رفتن به پارک بیش از سطح معناداری موردنظر ($0/05$) بوده که نشان دهنده عدم تاثیر فاکتور وضعیت تاهل در آنها است. بنابراین (فرضیه H۱) رد می‌شود و قابل قبول نیست.

آزمون مربوط به رابطه بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به نوع شغل سابق سالمندان

برای آزمون این فرضیه از آزمون همبستگی گروسکال - والیس (آزمون

در ژاپن سالمندان
علاقه‌مندند در مجاورت
سالمندان دیگر زندگی کنند
و دوست دارند که در همه
ساعات روز و شب صدای
فرزندان و نوه‌های خود را از
آپارتمان مجاور بشنوند و
دست حمایت فرزندانشان را
در همه روز احساس کنند.

رفتن به پارک	رفتن به مکان‌های مذهبی	استفاده از مکان‌های تفریحی	استفاده از مکان‌های ورزشی	
۱۸/۶۹۳	۸۸/۲۱۱	۴۵/۳۰۸	۳۲/۷۵۹	آماره خی دو
۳	۳	۳	۳	درجه آزادی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	ضریب معناداری

جدول شماره ۶: نتایج ضریب (H) بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به شغل سابق سالمندان

نتیجه	سطح معناداری	ضریب	نوع آزمون	متغیرها
اثبات	۰/۰۰۸	۰/۱۴۱	پیرسن	استفاده از مکان‌های ورزشی
اثبات	۰/۰۰۰	۰/۳۶۲	پیرسن	استفاده از مکان‌های تفریحی
اثبات	۰/۰۰۰	-۰/۴۰۶	پیرسن	رفتن به مکان‌های مذهبی
اثبات	۰/۳۷۱	۰/۰۴۸	پیرسن	رفتن به پارک

جدول شماره ۷: نتایج ضریب همبستگی پیرسن بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به سطح درآمد سالمندان

پروژه‌های علمی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

رفتن به پارک	رفتن به مکان‌های مذهبی	استفاده از مکان‌های تفریحی	استفاده از مکان‌های ورزشی	
-۳/۸۵۷	-۴/۴۱۹	-۲/۲۶۲	-۰/۹۸۷	Z
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۴	۰/۳۲۴	سطح معناداری

جدول شماره ۸: نتایج ضریب همبستگی پیرسن بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به نوع منزل سالمندان

H) استفاده شد که برای مقایسه میانگین دو یا چند جامعه استفاده می‌شود. با توجه به این آزمون، سطح معناداری در همه متغیرها کمتر از ۰/۰۵ بوده است و از آنجا که این رقم سطح معناداری موردنظر (۰/۰۵) کوچکتر است، فرض (H۰) رد و فرضیه پژوهش تایید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که متغیر شغل قبل از سالمندی در استفاده از نوع اماکن فراغتی تاثیر دارد. جدول ۶ نتایج این آزمون را نشان می‌دهد. همچنین حجم و میانگین رتبه‌های هر یک از داده‌ها در هر گروه نشان داده شده است.

آزمون مربوط به رابطه بین انتخاب مکان‌های فراغتی نسبت به سطح درآمد سالمندان

با توجه به نتایج جدول شماره ۷، فرضیه (H۱) تحقیق مورد تایید است. زیرا سطح معناداری به دست آمده در آزمون ضریب همبستگی پیرسن کوچکتر از سطح معناداری Sig=0/05 بوده بنابراین می‌توان گفت میزان درآمد سالمندان در همه متغیرها به غیر از استفاده از پارک به دلیل رایگان بودن موثر است.

آزمون مربوط به رابطه بین متغیرهای مکان‌های فراغتی نسبت به نوع منزل سالمندان

برای سنجش میانگین دو جامعه از آزمون همبستگی آزمون من-ویتی (آزمون U) استفاده شده است. فرض وجود تفاوت در میانگین دو جامعه در مورد متغیرهای مکان‌های فراغتی نسبت به نوع منزل سالمندان فرض و ادعای محقق است. با توجه به مقادیر کمتر Z در جدول شماره ۸ و سطح معناداری کمتر از Sig=0/05 می‌توان این فرضیه را نیز تایید شده است.

نتیجه‌گیری

از آزمون داده‌های توصیفی تحقیق مانند سن، جنسیت، تحصیلات و... و نظر سالمندان در مورد میزان استفاده از مکان‌های فراغتی، نتایج ذیل در مورد هر

کدام از متغیرهای شخصی و اقتصادی به دست آمد:

- متغیر سن سالمندان در انتخاب نوع مکان برای گذران اوقات فراغت سالمندان تأثیر دارد.

- میزان و سطح تحصیلات سالمندان در انتخاب و استفاده از مکان‌های فراغتی تأثیر دارد.

- نوع جنسیت سالمندان در انتخاب مکان‌های ورزشی، رفتن به مکان‌های مذهبی و استفاده از پارک اثر داشته ولی در استفاده از مکان‌های فرهنگی تأثیری نداشته است.

- بالا بودن آلفای به دست آمده، نشان‌دهنده عدم تاثیر فاکتور وضعیت تاهل در انتخاب مکان گذران اوقات فراغت از سوی سالمندان است.

- متغیر شغل قبل از دوران سالمندی در استفاده از نوع اماکن فراغت اثر دارد.

- متغیر میزان درآمد سالمندان در انتخاب همه اماکن فراغت مورد نظر به غیر از استفاده از پارک به دلیل رایگان بودن مؤثر است.

- متغیر نوع منزل در حال سکونت (ویلايي یا آپارتمانی) تنها در دو متغیر استفاده از مکان‌های مذهبی و رفتن به پارک تأثیر دارد و در استفاده از اماکن فرهنگی و ورزشی بی‌تأثیر بوده است.

با گذر از شناخت وضعیت موجود سالمندان، نیازها، علایق و نظر آنان در مورد انتخاب مکان‌های قابل استفاده برای گذران اوقات فراغت، لازم است برای بهبود و تأسیس مکان‌های گذران اوقات فراغت هرچه مناسب‌تر و سازگارتر با سالمندان راهکارهایی ارائه شود.

منابع

اعزازی، شهلا (۱۳۷۶). جامعه‌شناسی خانواده با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، تهران، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.

احمدی، زهرا (۱۳۸۶). مطالعه تطبیقی نیازهای فرهنگی برای گذران اوقات فراغت در شهر اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی،

دانشگاه اصفهان. انصاری، علی نقی (۱۳۸۷). مقایسه برخی موانع مشارکت جوانان و سالمندان شهرستان شهر رضا در فعالیت‌های ورزشی تفریحی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه اصفهان.

آمار نامه شهر اصفهان سال (۱۳۸۷). معاونت برنامه‌ریزی، پژوهش و فناوری اطلاعات، اداره آمار و تحلیل اطلاعات، چاپ اول، تاریخ انتشار دی ماه ۸۸.

ساعی، علی (۱۳۷۷). آمار در علوم اجتماعی با کاربرد نرم‌افزار SPSS، مؤسسه نشر جهاد دانشگاهی، چاپ دوم.

شکوئی، حسین (۱۳۶۹). جغرافیای اجتماعی شهرها، اکولوژی اجتماعی شهرها، انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ دوم، زمستان.

گل‌محمدی، حسین، (۱۳۸۳). آسیب‌شناسی اوقات فراغت در ایران، نشریه راه مردم.

معاونت برنامه‌ریزی استانداری اصفهان، واحد اطلاعات و آمار

مداح، سیدباقر (۱۳۸۸). وضعیت فعالیت‌های اجتماعی و نحوه گذران اوقات فراغت در سالمندان ایران و سوئد، مجله سالمندان ایران، سال سوم، شماره هشتم، تابستان.